

порционално предпочитание, тези светове ще бъдат веднага застрашени от разпадане. Така, както почти се е случило с втория, с допълнения според предписанията вариант на „Тютюн“. Властта в продължение на две десетилетия непрестанно желае да направи от антифашиста демократ ортодоксален комунист. Превръща го в редовен член на партията-държава, но не успява да помрачи писателското самосъзнание. И подозренията, че Димов не е докрай *наш*, остават до края на живота му – въпреки почестите, въпреки признанието на жив класик, въпреки високите постове.

Така ние можем да четем Димов и като съпротивляващ се на колективистичното, на наивните общонародни едностранчиви геополитически увлечения. Увлечения да бъдем ту прусациите на Балканите, ту най-верният по-малък брат на братушката от Великото пролетарско отечество... Белетристът Димов има абсолютен слух за високите демократични ценности и не се отклонява от тях дори при проследяването на дебатите на комунистите помежду им. Тези дебати са сякаш родствени на дискусиите от Оборище с позицията на Каблешков, предваряща опасностите пред бъдещата българска държава от авторитарно обсебване. И тъй като сме при колективното, колективистичното, нека добавим, че в романите на Димитър Димов се проявява удивителен усет за улавяне не само контурите, но и за превръщането на колективните обекти в персонажи от някакъв друг ред: една, че и втора болница, концернът „Никотиана“ и разбира се, градовете като могъщи индивидуалности, според модерното разбиране за града като цялостен, огромен артефакт.

Ето Толедо, старата испанска столица, където имах щастието да попадна за пръв път преди пет месеца, видян през очите на Фани Хорн: „Толедо ѝ се стори като старинна поема. И тази поема, тия тесни улички, тия малки площи, постлани с плочи и обрасли с трева, тия каменни дворци на кардинали, графове и маркизи с кръстове по стените, което означаваше, че тук или там е загинал някой идалго в бой с шпаги, старинните дюкянчета за кинжали и гривни, кюретата, които вървяха по улиците и четяха молитвениците си, жените, забулени с черни